

Bokmeldinger

The Dynamics of Mission and Dialogue: Studies in Honour of Aasulv Lande, i SMT: Swedish Missiological Themes/Svensk MissionsTidsskrift 92:3 (2004), guest editors Ann Aldén og Helene Steed.

Festskrift er ikke nødvendigvis festlige, og slett ikke alltid leseverdige. Men denne utgaven av SMT er absolutt en verdig heder til kollega Aasulv Lande, som i ti år har bekledd profesoratet i missiologi og økumenisk teologi ved Lund Universitet. For en mann med Landes sans for humor kunne man kanskje ha ventet enten at festskriftets tunge artikler var spritt opp med helsider av missiologiske og økumeniske vitser og anekdoter, eller at man hadde gitt rom for en dyp-sindig analyse av humorens plass i missiologien og latterens rolle i religionsdialogen. Det får heller komme en annen gang.

Det er religionsdialogen og kulturmøtet som preger festskriftet, ikke overraskende når man tar i betraktning at det er disse anliggender som har fulgt

Landes karriere: først mange år i Japan som misjonær, deretter ulike engasjement som doktorerende i Uppsala, undervisning i japansk ved Oslo Universitet, LVF-lektor ved Selly Oak Colleges i Birmingham, og til slutt professor ved Lund Universitet. Der har han bidradd til en fornyelse av missiologisk undervisning og forskning, med særlig vekt på nettopp religionsdialogen og kulturmøtet.

Festskriftet er naturlig nok preget av det kontaktnettet Lande etablerte i de siste fasene av sin akademisk innsats, først og fremst svenske forskere, men også engelske kontakter, og bare én enslig nordmann. Det japanske er så vidt representert ved religionsfilosofen Hiromasa Mase. Bengt Ingvarsson og Magnus Lundberg gir skisser av Landes bidrag til mis-

siologien, med en forholdsvis grundig bibliografi. De ulike bidragene er velskrevne og interessante og dekker et stort spektrum av religionsteologi: dialogen med afrikansk tradisjon (Carl Sundberg), et par artikler om erfaringer fra buddhistisk-kristen dialog (Elisabeth J. Harris, John D'Arcy May), en analyse av Johann Gottfried Herders potensiale som impuls til religionsteologien (Werner Ustorf), en interessant og balansert analyse av spørsmålet om monoteismen som problemskaper og ressurs i religiøse konflikter (Jesper Svartvik), og refleksjoner omkring forholdet mellom religiøs autoritet og kjærlighets- og fredspraksis (Werner G. Jeanrond). Et case study fra religionsmøtet i Leicester henter religionsmøtet ned i en konkret kontekst (Andrew Wingate), og til slutt får man et overraskende og fascinerende perspektiv på dialogen med barn om liturgi og gudstjeneste, med erfaringer og prinsipper fra religionsdialogen som nøkler til forståelse av barn som seriøse og lekende samtalepartnere (Thor Strandenæs). Om man skulle etterlyse noen elementer i religions- og kulturmøtet, måtte det være en tydeligere markering av den spesifikke svenske konteksten representert ved innvandrerkulturer og moderne alternativ religiositet i ulike former. Men man kan ikke få alt.

Alt i alt har jeg lest festskriftet med stor interesse, og anbefaler det som en fin tributt til en kollega som har bidradd til fornyet engasjement for missiologi og økumenikk i sine ulike sammenhenger.

Notto R. Thelle

Emi Mase-Hasegawa:
Spirit of Christ Inculturated: A Theological Theme Implicit in Shusaku Endo's Literary Works. Lund University: Centre for Theology and Religious Studies, 2004. 217 s.

Shusaku Endo er best kjent for norske lesere som forfatter av romanen *Taus himmel* (japansk: *Chinmoku*, engelsk: *Silence*) fra 1966, som henter sitt tema fra 1600-tallets forfølgelse av kristne i Japan. Endo (1923-1996), japansk katolikk, strevde hele sitt liv med å forlike de to sider av sin identitet, den japanske og den kristne. Den boken som her anmeldes, er en teologisk doktoravhandling skrevet av en japaner ved universitetet i Lund som fokuserer nettopp på denne siden av Endos liv og virke.

Mase-Hasegawa har lyktes i å skrive en avhandling som både er et forskningsbidrag og en innføringsbok der Endos verk ses ut fra den japanske religiøse kontekst. Hva det siste angår, går Mase-Hasegawa

relativt grundig til verks, og gir en oversiktsmessig framstilling av hele den japanske religionshistorien fra den opprinnelige shinto (som hun kaller koshinto, og som spiller en stor rolle for hennes forståelse av Endo) og fram til den religionsfilosofiske Kyoto-skolen i det 20. århundre. Samtidig gir hun i et tillegg en biografisk oversikt over Endos liv og en bibliografisk oversikt over Endos forfatterskap og oversettelser av Endos bøker. Listen over oversettelser er noe ufullstendig, bl. a. mangler flere av de norske.

Når det gjelder framstillingen og drøftelsen av Endos arbeider, skiller Mase-Hasegawa mellom tre faser. 1) 1947-1965, hvor Endo har en konflikt-orientert forståelse av forholdet mellom det japanske og det kristne. 2) 1966-1980, hvor Endo prøver å nytolke den kristne tro slik at dens relevans i en japansk sammenheng kommer tydeligere til uttrykk. Sentralt står her romanene Taus himmel, Haha naru mono (1969, engelsk tittel Mothers, ikke oversatt til norsk) og Samurai (1980). 3) 1981-1993, hvor Endo forstår det kristne bidrag til japansk religiøsitet ut fra et religions-pluralistisk perspektiv der det hersker en grunnleggende harmoni mellom de ulike religionene. Sentralt står her romanen Fukai kawa (1993, engelsk tittel Deep River, på norsk Elven), hvor

handlingen er lagt til India. Elven er Ganges, hvor det meste finner sin plass. I analysen fokuserer Mase-Hasegawa først og fremst på det bildet av Kristus som tegnes i de to siste fasene, hvor Endo framtrer med en selvstendig religionsteologi. I tiden rundt Taus himmel fokuserer Endo på Kristi solidaritet med de svake og sviktende, ikke minst med dem som tilsynelatende fornektet sin tro under forfølgelsene, og på hans moderlige kjærlighet. Endo var selv døpt på tilskynelse av sin mor, og den respekt og hengivenhet han følte for henne var alltid en viktig del av hans kristne tro. Ifølge Mase-Hasegawa bidrar dette til Endos interesse for morsperspektivet i en religiøs kontekst. I Elven blir så forståelsen av Kristi moderlige selvhengivenhet videreutviklet i retning av å tolke den som ett mulig og viktig bilde av Gud, men ikke nødvendigvis det eneste.

Teologisk ender Endo slik opp med en religionsteologi som står nokså nær John Hicks, en sammenheng Endo selv vedkjente seg og som den foreliggende avhandlingen legger adskillig vekt på. I forhold til den japanske konteksten er det imidlertid vel så vesentlig at Endo slik, ifølge Mase-Hasegawas analyse, nærmer seg et opprinnelig shintoistisk perspektiv på det religiøse, hvor det læremessig presise som

skiller religionene fra hverandre, blir uvesentlig i forhold til en mer opprinnelig, opplevelsesbasert og følelsesorientert tilnærming til det religiøse.

Mase-Hasegawa har gode forutsetninger for å gjennomføre en slik studie som hun nå har levert. Hun er selv japaner, og det gir henne en nærhet til det hun drøfter som merkes ikke minst i den sikkerhet hun håndterer det språklige med ved at all vesentlig terminologi er oppgitt både på japansk (med japansk skrift) og med treffende og presise oversettelser og drøftelser. Samtidig identifiserer hun seg som kristen japaner med Endos prosjekt; det gir henne et dobbelt innenfra-perspektiv som på flere måter er denne avhandlingens styrke og særpreg. Hennes framstilling av Endo i hans japanske kontekst virker slik troverdig og gjennomtenkt, og det gjør at dette er blitt et viktig bidrag til forståelsen av religionsoppfatningen i Endos romaner.

Men denne nærheten til Endos religiøse kontekst er samtidig også avhandlingens svakhet, og gjør at den som bidrag til en kontekstualisert (eller, som forfatteren selv sier, en inkulturalisert) kristen japansk teologi er blitt mindre vellykket. Hun berører, men drøfter ikke hvilken betydning det har for forståelsen av Endos religionsteologi i dette per-

spektivet at han ender opp så nær Hick, og dermed indirekte berøres også av hans avhengighet av en spesifikt vestlig filosofisk kontekst. Samtidig identifiseres det kristne og det vestlige på en overraskende lettvin og lite reflektert måte. Forfatteren gjør f. eks. innledningsvis (s. ix) den observasjon at tanken om inkarnasjon, på japansk junikuka, virker fremmed i en japansk religiøs kontekst. Avhandlingen mangler imidlertid enhver refleksjon i forhold til det faktum at inkarnasjonen i utgangspunktet var nøyaktig like fremmed og anstøtelig både i en jødisk og en gresk kulturell kontekst også (jf 1 Kor 1,23). Nærheten mellom det japanske og den kristne kirkes opprinnelige kulturelle og religiøse kontekst kan derfor godt være betydelig større enn det Mase-Hasegawa synes å forestille seg. I hvert fall er dette er forhold som må analyseres med betydelig større energi enn det denne avhandlingen gjør om en tar mål av seg, ikke bare til å drøfte en japansk kristen forfatter og hans religionsforståelse, men å bidra til den vesentlig større og mer kompliserte oppgaven det er å fremme en kontekstualisert kristen og japansk teologi.

Knut Alfsvåg